

Danuta Adamiec^a, Justyna Branna^b, Dobromir Dziewulak^c, Natalia Firlej^d,
Kamila Groszkowska^e, Marta Karkowska^f, Dorota Olejniczak^g,
Angelina Tazuszel^h, Łukasz Żołądekⁱ

Wykonywanie zawodu psychologa w wybranych państwach członkowskich Unii Europejskiej i Norwegii¹

The execution of the profession of a psychologist in selected European Union Member States and Norway

The paper presents information on the legal regulation of the profession of a psychologist in Austria, Belgium, the Czech Republic, Denmark, Finland, France, Germany, Portugal, and Norway. In the European Union law that profession is covered by the so-called general system of recognition of professional qualifications. The article examines legal provisions regulating the profession, the qualification and educational requirements, and the conditions for practising psychology in the above-mentioned countries.

Keywords: psychologist, European Union

W opracowaniu przedstawiono informacje na temat regulacji prawnych w zakresie wykonywania zawodu psychologa w Austrii, Belgii, Czechach, Danii, Finlandii, Francji, Niemczech, Portugalii oraz w Norwegii. W prawie Unii Europejskiej zawód psychologa jest objęty tzw. systemem ogólnym uznawania kwalifikacji zawodowych. W artykule przeanalizowano przepisy prawne regulujące wykonywanie tego zawodu, wymogi dotyczące kwalifikacji i wykształcenia oraz warunki wykonywania zawodu psychologa w wymienionych krajach.

Słowa kluczowe: psycholog, Unia Europejska

- ^a Doktor nauk prawnych, specjalista ds. międzynarodowych Biura Analiz Sejmowych ■ Kancelaria Sejmu, Biuro Analiz Sejmowych, Wydział Analiz Zagranicznych Systemów Prawnych, Zespół Analiz Porównawczych, WARSZAWA, POLSKA ■ danuta.adamiec@sejm.gov.pl ■ <https://orcid.org/0000-0002-6600-4309>
- ^b Specjalista ds. międzynarodowych Biura Analiz Sejmowych ■ Kancelaria Sejmu, Biuro Analiz Sejmowych, Wydział Analiz Zagranicznych Systemów Prawnych, Zespół Analiz Porównawczych, WARSZAWA, POLSKA ■ justyna.branna@sejm.gov.pl ■ <https://orcid.org/0000-0002-9653-9996>
- ^c Doktor nauk humanistycznych, profesor UW ■ Uniwersytet Warszawski, Wydział Pedagogiczny, Katedra Dydaktyki i Pedagogii, WARSZAWA, POLSKA ■ dobromir.dziewulak@uw.edu.pl ■ <https://orcid.org/0000-0002-7974-8024>
- ^d Specjalista ds. międzynarodowych Biura Analiz Sejmowych ■ Kancelaria Sejmu, Biuro Analiz Sejmowych, Wydział Analiz Zagranicznych Systemów

¹ Informacja na temat regulacji prawnych w zakresie wykonywania zawodu psychologa w wybranych państwach członkowskich Unii Europejskiej (Austrii, Belgii, Czechach, Danii, Finlandii, Francji, Niemczech, Portugalii) oraz w Norwegii sporządzona 11 października 2022 r. na zlecenie Przewodniczącego Komisji Polityki Społecznej i Rodziny; BAS-WAZSP-1810/22.

- Prawnych, Zespół Analiz Porównawczych, WARSZAWA, POLSKA ■ natalia.firlej@sejm.gov.pl ■ <https://orcid.org/0000-0002-9522-5522>
- ^e Specjalista ds. międzynarodowych Biura Analiz Sejmowych ■ Kancelaria Sejmu, Biuro Analiz Sejmowych, Wydział Analiz Zagranicznych Systemów Prawnych, Zespół Analiz Porównawczych, WARSZAWA, POLSKA ■ kamila.groszkowska@sejm.gov.pl ■ <https://orcid.org/0000-0002-8618-1302>
- ^f Doktor nauk humanistycznych, adiunkt ■ Polska Akademia Nauk, Instytut Filozofii i Socjologii, WARSZAWA, POLSKA ■ mkarkowska@ifispan.edu.pl ■ <https://orcid.org/0000-0003-0747-4332>
- ^g Ekspert ds. legislacji Biura Analiz Sejmowych ■ Kancelaria Sejmu, Biuro Analiz Sejmowych, Wydział Analiz Prawa Europejskiego i Międzynarodowego, WARSZAWA, POLSKA ■ dorota.olejniczak@sejm.gov.pl ■ <https://orcid.org/0000-0001-8296-0176>
- ^h Specjalista ds. międzynarodowych Biura Analiz Sejmowych ■ Kancelaria Sejmu, Biuro Analiz Sejmowych, Wydział Analiz Zagranicznych Systemów Prawnych, Zespół Analiz Porównawczych, WARSZAWA, POLSKA ■ angelina.tazuszel@sejm.gov.pl ■ <https://orcid.org/0000-0003-2436-256X>
- ⁱ Specjalista ds. międzynarodowych Biura Analiz Sejmowych ■ Kancelaria Sejmu, Biuro Analiz Sejmowych, Wydział Analiz Zagranicznych Systemów Prawnych, Zespół Analiz Porównawczych, WARSZAWA, POLSKA ■ lukasz.zoladek@sejm.gov.pl ■ <https://orcid.org/0000-0001-5247-6228>
-

W opracowaniu przedstawiono informacje na temat regulacji prawnych w zakresie wykonywania zawodu psychologa w wybranych państwach członkowskich Unii Europejskiej (Austrii, Belgii, Czechach, Danii, Finlandii, Francji, Niemczech, Portugalii) oraz w Norwegii.

W przygotowaniu niniejszej informacji wykorzystano obcojęzyczne akty prawne oraz obcojęzyczną i polską literaturę przedmiotu. Przeanalizowano informacje dostępne na stronach internetowych ministerstw ds. zdrowia, pracy, edukacji oraz instytucji, organizacji i stowarzyszeń zajmujących się problematyką zawodu psychologa. Wykorzystano także materiały znajdujące się w bazie Europejskiego Centrum Badań i Dokumentacji Parlamentarnej (*European Centre for Parliamentary Research and Documentation*, ECPRD).

Wstęp

W prawie Unii Europejskiej zawód psychologa jest objęty tzw. systemem ogólnym uznawania kwalifikacji zawodowych. Nie ma więc w odniesieniu do tego zawodu unijnej regulacji sektorowej. Zasady uznawania kwalifikacji zawodowych reguluje dyrektywa 2005/36/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 7 września 2005 r. w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych (Dz.Urz. UE L 255 z 30 września 2005 r., s. 22, ze zm.; dalej: dyrektywa 2005/36/WE). Dyrektywa ta ustanawia zasady **wzajemnego uznawania** kwalifikacji zawodowych między

państwami UE, państwami należącymi do EOG/EFTA i Szwajcarią. Umożliwia **wzajemną ocenę** krajowych regulacji zawodowych oraz służy zapewnieniu **przejrzystości postępowania**, tak aby ograniczenia uznawania kwalifikacji były uzasadnione i proporcjonalne. Dyrektywa ma zastosowanie do wszystkich obywateli UE, państw EOG/EFTA i Szwajcarii, którzy zamierzają wykonywać zawód regulowany jako osoby pracujące na własny rachunek lub jako pracownicy najemni w państwie innym niż państwo, w którym uzyskali kwalifikacje zawodowe. Dyrektywy 2005/36/WE nie stosuje się do zawodów uregulowanych dyrektywami szczególnymi (np. biegłych rewidentów, prawników). W odniesieniu do niektórych zawodów regulowanych dyrektywa przewiduje automatycznie uznawanie kwalifikacji. Dotyczy to zawodów, których minimalne wymogi w zakresie kształcenia są w pewnym stopniu zharmonizowane na szczeblu UE (zawody: lekarza, lekarza dentystry, lekarza weterynarii, pielęgniarki, położnej, farmaceuty, architekta). Zawód psychologa nie został zaliczony do tej kategorii. W odniesieniu do niego obowiązują więc zasady ogólne uznawania kwalifikacji zawodowych. Zawód psychologa jest ujęty w publikowanej przez Komisję Europejską bazie zawodów regulowanych. Jest to baza danych wskazująca zawody, których podjęcie lub wykonywanie wymaga w państwach członkowskich UE, krajach EOG, Wielkiej Brytanii i Szwajcarii specjalnych kwalifikacji. W części dotyczącej Polski zawód „psycholog” jest wpisany do kategorii zawodów, które wymagają szczególnych kwalifikacji zawodowych i wiążą się z używaniem tytułu zawodowego.

W **Austrii** regulacje dotyczące wykonywania zawodu psychologa zdrowia i psychologa klinicznego zostały zawarte przede wszystkim w ustawie określonej jako ustawa o psychologach 2013. Zgodnie z przepisami tej ustawy psychologiem można nazwać osoby, które pomyślnie ukończyły studia w tej dziedzinie w uznanej szkole wyższej lub uznanej instytucji szkolnictwa wyższego w Austrii, państwie członkowskim UE lub innym państwie spoza UE, z którym Austria podpisała w tej sprawie stosowne porozumienia. W **Belgii** zawód psychologa jest zawodem regulowanym, a użycie tytułu psychologa jest prawnie chronione. Zasady związane z wykonywaniem zawodu reguluje ustawa o ochronie tytułu psychologa. W **Czechach** przepisy dotyczące psychologów zawarte są w odrębnych ustawach w odniesieniu do następujących zawodów: psycholog w służbie zdrowia, psycholog szkolny, psycholog prowadzący badania psychologiczne w dziedzinie transportu, psycholog prowadzący prywatną praktykę w zakresie poradnictwa psychologicznego i diagnostyki. W **Danii** wykonywanie zawodu psychologa regulowane jest w ustawie o zawodzie psychologa. Zgodnie z ustawą psychologiem jest osoba, która uzyskała dyplom magistra w dziedzinie psychologii lub dyplom równorzędny na uczelni wyższej. Natomiast tytuł psychologa licencjonowanego przyznaje duńska Rada Nadzorująca Praktykę Psychologiczną po spełnieniu przez kandydata warunków przewidzianych w ustawie. W **Finlandii** przepisy dotyczące psychologów zawarte zostały w ustawie o pracownikach

służby zdrowia. Zawód psychologa jest zawodem regulowanym wymagającym ukończenia studiów wyższych i uzyskania odpowiedniej licencji. We **Francji** zawód psychologa jest zawodem regulowanym, którego obszar wymagań i uprawnień określają przepisy Ministerstwa Edukacji Narodowej, Szkolnictwa Wyższego i Badań Naukowych. Używanie tytułu psychologa uregulowane zostało na poziomie ustaw, dekretów i rozporządzeń ustanawiających między innymi listę dyplomów studiów wyższych i dyplomów uzupełniających dopuszczających do wykonywania zawodu psychologa. W **Niemczech** na poziomie federalnym brak jest przepisów regulujących zawód psychologa. W **Norwegii** zasady i warunki wykonywania zawodu psychologa określa ustawa o pracownikach opieki zdrowotnej. Jednym z wymogów jest uzyskanie dyplomu ukończenia studiów wyższych. Zawód psychologa jest zawodem regulowanym. W **Portugalii** zawód psychologa jest uregulowany na mocy ustawy o utworzeniu Rady Psychologów Portugalskich. Do uzyskania prawa używania tytułu psychologa i prowadzenia praktyki zawodowej konieczny jest dyplom ukończenia kierunkowych studiów wyższych, wpis do rejestru psychologów oraz uzyskanie statusu członka Rady Psychologów Portugalskich.

Austria

W Austrii kwestie związane z wykonywaniem zawodu psychologa zostały uregulowane głównie w ustawie federalnej o stosowaniu określenia „psycholog” lub „psycholożka” oraz o praktyce psychologii zdrowia i psychologii klinicznej (*Bundesgesetz über die Führung der Bezeichnung „Psychologin” oder „Psychologe” und über die Ausübung der Gesundheitspsychologie und der Klinischen Psychologie, Psychologengesetz 2013*)², w skrócie określanej jako ustawa o psychologach 2013. Ustawa o psychologach 2013 (dalej: ustawa) zastąpiła poprzednią regulację wynikającą z przyjęcia przez Austrię odpowiednich rozporządzeń i dyrektyw Unii Europejskiej.

W ustawie przyjęto regulacje, na podstawie których w odniesieniu do wybranych osób, w relacjach formalnych, należy używać pojęcia „psycholożka” lub „psycholog” (*Psychologin/Psychologe*). Zgodnie z § 4 ust. 1 ustawy w Austrii uprawniony do używania tych określeń jest każdy, kto studiuje psychologię lub pomyślnie ukończył ją, uzyskując łącznie co najmniej 300 punktów ECTS³ w uznanej szkole wyższej lub uznanej instytucji szkolnictwa wyższego innego państwa członkow-

² *Psychologengesetz 2013*, BGBl. I Nr. 182/201, <http://www.ris.bka.gv.at>.

³ ECTS (*European Credit Transfer System*) – Europejski System Transferu Punktów. Zbiór procedur, które zostały opracowane przez Komisję Europejską, gwarantujących zaliczanie studiów krajowych i zagranicznych do programu realizowanego przez studenta w macierzystej uczelni.

skiego UE lub innego państwa spoza UE, z którym Austria podpisała porozumienie w tej sprawie.

W austriackim ustawodawstwie wyróżniono także zawód i stanowisko psychologa zdrowia i psychologa klinicznego (i ich żeńskie odpowiedniki).

Zgodnie § 13 ust. 3 ustawy o psychologach 2013 wykonywanie czynności zawodowych z obszaru psychologii zdrowia jest zastrzeżone dla psychologów (*Gesundheitspsychologe*) i/lub psycholożek zdrowia (*Gesundheitspsychologin*). Zgodnie z § 13 ust. 1 ustawy profesjonalna praktyka psychologii zdrowia obejmuje zadania związane z opracowywaniem oraz wykorzystaniem środków i metod prozdrowotnych z zakresu psychologii. Opierają się one na naukach psychologicznych, jej ustaleniach, teoriach, metodach i technikach, a także na nabywaniu kompetencji zawodowych w rozumieniu ustawy federalnej. Są one związane z promocją i utrzymaniem zdrowia, z różnymi aspektami zachowań zdrowotnych osób i grup, a także ze wszystkimi środkami służącymi poprawie ramowych warunków promocji zdrowia, zapobiegania chorobom, oraz poprawie systemu opieki zdrowotnej. Zgodnie z § 13 ust. 3 ustawy profesjonalne uprawianie psychologii zdrowia jest zarezerwowane wyłącznie dla psychologów zdrowia.

W ustawie o psychologach 2013 uregulowano też kwestie związane z teoretycznym i praktycznym nabyciem kompetencji zawodowych z zakresu psychologii zdrowia oraz określono wymagania dotyczące samodzielnej praktyki zawodowej z tego zakresu. Zgodnie z § 17 ustawy w celu ochrony interesu publicznego federalny minister właściwy do spraw zdrowia (*Der Bundesminister / Die Bundesministerin für Gesundheit*) musi prowadzić elektroniczną listę osób upoważnionych do samodzielnego wykonywania zawodu psychologa zdrowia (lista psychologów zdrowia – lista zawodowa)⁴. Zgodnie z § 18 ustawy osoby, które zamierzają samodzielnie zajmować się psychologią zdrowia, muszą wystąpić do federalnego ministra ds. zdrowia o wpis na listę psychologów zdrowia, przedkładając niezbędne dokumenty. Dopiero wpisanie danej osoby na tę listę (po uprzedniej weryfikacji i dopełnieniu koniecznych formalności) warunkuje otrzymanie przez nią licencji zawodowej (*Berufsberechtigung*) i upoważnienia do samodzielnego wykonywania zawodu. W § 20 ust. 1 ustawy przewidziano, że osoba taka zobowiązana jest posługiwać się tytułem zawodowym „psycholog zdrowia” lub „psycholożka zdrowia” oraz oznaczyć miejsce wykonywania swojej pracy, umieszczając w tym miejscu co najmniej swoje imię i nazwisko oraz tytuł zawodowy. W ustawie przewidziano także możliwość wygaszenia licencji (np. w wypadku śmierci), a także wykreślenia z listy psychologów zdrowia (np. w skutek pozbawienia prawa do wykonywania zawodu).

⁴ *Elektronische Liste der zur selbständigen Berufsausübung der Gesundheitspsychologie berechtigten Personen (Liste der Gesundheitspsychologinnen und Gesundheitspsychologen).*

W ustawie o psychologach 2013 uregulowano też kwestie związane z wykonywaniem czynności zawodowych z zakresu psychologii klinicznej zastrzeżone dla psychologów klinicznych (*Klinische Psychologin / Klinischer Psycholog*). Zgodnie z § 22 ust. 1 ustawy praktyka zawodowa psychologii klinicznej obejmuje stosowanie środków kliniczno-psychologicznych opartych na naukach psychologicznych, jej ustaleniach, teoriach, metodach i technikach, a także nabywaniu kompetencji zawodowych w rozumieniu przytoczonej ustawy. Obszar działalności zastrzeżony dla psychologów klinicznych opiera się na ustawie o lekarzach z 1998 r. (*Ärztegesetz 1998*)⁵ i innych ustawach pokrewnych. Wykonywanie czynności zawodowych w działalności psychologiczno-klinicznej jest zastrzeżone dla psychologów klinicznych (§ 22 ust. 4 ustawy). W ustawie opisano też kwestie związane z nabyciem kompetencji teoretycznych i zawodowych z zakresu psychologii klinicznej oraz wymagania dotyczące samodzielnej praktyki zawodowej z zakresu psychologii zdrowia. Zgodnie z § 26 ustawy federalny minister właściwy do spraw zdrowia musi prowadzić elektroniczną listę osób upoważnionych do samodzielnego wykonywania zawodu psychologa klinicznego (lista psychologów klinicznych – lista zawodowa)⁶ w celu ochrony interesu publicznego. Zgodnie z § 27 ustawy osoby, które zamierzają samodzielnie uprawiać psychologię kliniczną, muszą wystąpić do federalnego ministra ds. zdrowia o wpis na listę psychologów klinicznych. Dopiero wpisanie osoby na tę listę (po uprzedniej weryfikacji i dopełnieniu innych formalności) warunkuje otrzymanie licencji zawodowej i upoważnienia do samodzielnego wykonywania zawodu. W § 29 ust. 1 zapisano, że osoba taka zobowiązana jest posługiwać się tytułem zawodowym „psycholożka kliniczna” lub „psycholog kliniczny” oraz oznaczyć miejsce wykonywania swojej pracy, umieszczając w tym miejscu co najmniej swoje imię i nazwisko oraz tytuł zawodowy. Istnieje możliwość wygaszenia uprawnienia – licencji zawodowej (np. w wypadku śmierci), a także wykreślenia z listy psychologów zdrowia (np. w skutek pozbawienia prawa do wykonywania zawodu).

Ustawa o psychologach 2013 zobowiązuje zarówno psychologów zdrowia, jak i psychologów klinicznych między innymi do sprawozdawczości, a także do przestrzegania zasad etycznych, pogłębiania wiedzy zawodowej i podejmowania działań na rzecz dobra społeczeństwa.

Zgodnie z ustawą o psychologach 2013 bezprawne używanie tytułów zawodowych psychologa klinicznego, psychologa zdrowia lub psychologa podlega karze grzywny do 15 000 euro.

⁵ *Ärztegesetz 1998*, BGBl. I Nr. 169/1998, <http://www.ris.bka.gv.at>.

⁶ *Elektronische Liste der zur selbständigen Berufsausübung der Klinischen Psychologie berechtigten Personen (Liste der Klinischen Psychologinnen und Klinischen Psychologen)*.

Belgia

W Belgii zawód psychologa jest zawodem regulowanym⁷. Tytuł psychologa jest prawnie chroniony⁸, a zasady związane z wykonywaniem tego zawodu reguluje ustawa z 8 listopada 1993 r. o ochronie tytułu psychologa⁹.

Osoba, która wykonuje zawód psychologa, powinna:

- posiadać dyplom uprawniający do uzyskania tytułu psychologa: na ogół wymagany jest dyplom magistra psychologii, ale prawo przewiduje również pewne wyjątki od tej zasady (art. 1 ustawy o ochronie tytułu psychologa),
- figurować w wykazie Belgijskiej Komisji Psychologów (art. 2 tej ustawy),
- przestrzegać zasad etyki psychologów zawartych w dekreście królewskim z 2 kwietnia 2014 r.¹⁰.

Belgijska Komisja Psychologów (*Commission des Psychologues*)¹¹ jest niezależną federalną instytucją władzy publicznej. Ma ona organy dyscyplinarne uprawnione do orzekania w przypadku domniemanego naruszenia kodeksu etyki psychologów. Zadania Komisji obejmują między innymi:

- sporządzanie wykazu osób uprawnionych do posługiwania się tytułem psychologa,
- pełnienie funkcji doradczych we wszelkich kwestiach dotyczących tytułu psychologa.

Uprawnienia (licencja) psychologa są gwarancją jakości wykonywanego zawodu. Dwa organy (Rada Dyscyplinarna i Rada Odwoławcza) powołane w ramach Komisji Psychologów czuwają nad przestrzeganiem kodeksu etyki psychologa i interweniują w razie naruszeń tego kodeksu.

Osoby, które używają tytułu psychologa niezgodnie z prawem, podlegają postępowaniu karnemu. Za bezprawne użycie tytułu psychologa grozi grzywna i wpis do rejestru karnego. Sankcje te dotyczą zarówno osób posiadających odpowiedni dyplom, ale niezarejestrowanych, jak i osób nieposiadających dyplomu wymaganego do przedstawienia się jako psycholog.

⁷ Portal Europa baza zawodów regulowanych: https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regprof/index.cfm?action=regprof&id_regprof=167&id_profession=1580&tab=countries&quid=2&mode=asc&pagenum=1.

⁸ *Le titre de psychologue: dispositions légales*, <https://www.compsy.be/fr/le-titre-de-psychologue>.

⁹ *Loi protégeant le titre de psychologue* (MB 31-05-1994, ze zm.), http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/loi_a.pl?language=fr&caller=list&cn=1993110835&la=f&fromtab=loi&sql=dt=%27loi%27&tri=dd+as+rank&rech=1&numero=1.

¹⁰ *Arrêté royal du 2 avril 2014 fixant les règles de déontologie du psychologue*, ze zm., http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=fr&la=F&cn=2014040229&table_name=loi.

¹¹ Strona Belgijskiej Komisji Psychologów: <https://www.psychologencommissie.be/fr/pour-lela-psychologue#deontologie>.

W Belgii warunkiem uzyskania prawa do wykonywania zawodu psychologa jest¹²:

- posiadanie wykształcenia zgodnego z przepisami ustawy o ochronie tytułu psychologa lub
- posiadanie oficjalnego dokumentu potwierdzającego uzyskanie równoważnego zagranicznego dyplomu ukończenia studiów z obszaru nauk psychologicznych.

Wydawanie poświadczeń w zakresie nostryfikacji dyplomu leży w kompetencjach poszczególnych wspólnot:

- Federacji Walonia-Bruksela (*La Fédération Wallonie-Bruxelles*) dla dokumentów francuskojęzycznych,
- Wspólnoty niemieckojęzycznej (*La Communauté germanophone*) dla spraw niemieckojęzycznych,
- Agencja Zorg w Gezondheid (*L'Agence Zorg en Gezondheid*) dla dokumentów w języku niderlandzkim.

Przepisy dotyczące wykonywania poszczególnych specjalizacji związanych z zawodami z zakresu zdrowia psychicznego, takimi jak: psychologowie kliniczni (*les psychologues cliniciens*) czy praktycy psychoterapii (*les praticiens de la psychothérapie*), zostały uregulowane na mocy ustawy z 10 maja 2015 r. o praktyce zawodów medycznych¹³. Zgodnie z tą ustawą wymienione zawody zostały zakwalifikowane do zawodów związanych z opieką zdrowotną wykonywanych np. przez lekarzy, farmaceutów, fizjoterapeutów, dentystów, pielęgniarki. Według obowiązujących przepisów psychologowie jako pracownicy służby zdrowia muszą spełnić następujące wymogi:

- od maja 2019 r. mieć pozwolenie na uprawianie psychologii klinicznej wydane przez Służbę federalną ds. zdrowia publicznego, bezpieczeństwa łańcucha żywnościowego i środowiska naturalnego (*Le service public fédéral (SPF) Santé publique, sécurité de la chaîne alimentaire et environnement*),
- od 1 stycznia 2020 r. mieć zezwolenie na wykonywanie zawodu wydawane przez wspólnoty,
- mieć tytuł magistra psychologii klinicznej (co najmniej 5 lat studiów lub równoważne 300 punktom ECTS), w tym staż w dziedzinie psychologii klinicznej¹⁴.

¹² *Critères d'agrément pour le titre de „psychologue”*, https://www.compsy.be/files/Crit%C3%A8res-dagr%C3%A9ment-2016-11-29_Naric.pdf.

¹³ *Loi du 10 mai 2015 coordonnée relative à l'exercice des professions des soins de santé, ze zm.*, https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=fr&la=F&cn=2015051006&table_name=loi.

¹⁴ Prawo przewiduje pewne wyjątki od tej zasady, np. osoby posiadające dyplom ukończenia studiów wyższych w zakresie psychologii przyznany przed 1 września 2016 r. i posiadające co najmniej 3-letnie doświadczenie zawodowe w zakresie psychologii klinicznej, co do zasady również mogą być brane pod uwagę przy przyznawaniu akredytacji.

W myśl przepisów psychoterapia¹⁵ jest definiowana jako forma leczenia w zakresie zdrowia psychicznego, a nie jako specyficzny zawód medyczny wymagający certyfikacji. Psychoterapię mogą praktykować tylko osoby, które mają tytuł zawodowy i spełniają następujące warunki:

- już wykonują ten zawód lub które rozpoczęły studia psychologiczne najpóźniej w roku akademickim 2016–2017,
- rozpoczęły studia psychologiczne od roku akademickiego 2017–2018 i mają uprawnienia lekarza, psychologa klinicznego lub ortopedagoga klinicznego,
- ukończyły w placówce szkolnictwa wyższego dodatkowe szkolenie w zakresie psychoterapii dające co najmniej 70 punktów ECTS,
- odbyły co najmniej dwuletni staż zawodowy w pełnym wymiarze godzin w dziedzinie psychoterapii.

Czechy

W Czechach zawód psychologa został uregulowany ustawowo w odrębnych aktach, odnoszących się do następujących zawodów¹⁶:

- psycholog w służbie zdrowia,
- psycholog szkolny,
- psycholog prowadzący badania psychologiczne w dziedzinie transportu,
- psycholog prowadzący prywatną praktykę w zakresie poradnictwa psychologicznego i diagnostyki.

Psycholog w służbie zdrowia

Wymogi konieczne do wykonywania zawodu psychologa w służbie zdrowia określono w ustawie nr 96/2004 w sprawie warunków nabywania i uznawania kompetencji do wykonywania nielekarskich zawodów medycznych i wykonywania czynności związanych z udzielaniem świadczeń opieki zdrowotnej oraz o zmianie niektórych związanych z tym ustaw¹⁷. Zgodnie z § 22 tej ustawy wykonywanie zawodu psychologa w służbie zdrowia obejmuje czynności z zakresu

¹⁵ *Psychothérapie*, <https://www.health.belgium.be/fr/psychotherapie>.

¹⁶ Informacje na podstawie: *EuroPsy – European Certificate in Psychology: Competent authorities inside Europe*, <https://www.europsy.eu/mobility/competent-authorities-inside-europe>. Ponadto odrębnie określono wymagania dla biegłych sądowych w zakresie psychologii klinicznej. Szczegółowe informacje na ten temat są dostępne w portalu Justice.cz: https://justice.cz/documents/16249/1051429/OP_Zdravotnictvi_klinicka_psychologie.pdf/63a060ef-abf4-40fe-ad85-ed0f7fc64514.

¹⁷ *Zákon č. 96/2004 Sb. o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činnosti souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů*, ze zm., tekst w jęz. czeskim: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-96>.

profilaktyki, diagnostyki, leczenia, rehabilitacji medycznej i opieki ambulatoryjnej w obszarze psychologii klinicznej.

Ogólne warunki wykonywania nielekarskich zawodów medycznych określono w § 3 ustawy nr 96/2004. Osoba wykonująca nielekarski zawód medyczny powinna mieć wskazane w ustawie kwalifikacje, być zdolna do wykonywania pracy (brak przeciwwskazań zdrowotnych) oraz być niekarana. Do uzyskania kwalifikacji do wykonywania zawodu psychologa w służbie zdrowia konieczne jest ukończenie akredytowanych¹⁸ studiów w zakresie psychologii, licencjackich, a następnie magisterskich¹⁹, oraz ukończenie kursu kwalifikacyjnego „Psycholog w służbie zdrowia” prowadzonego przez uczelnię wyższą. Do czasu uzyskania specjalistycznych kompetencji psycholog w służbie zdrowia pracuje dla świadczonodawcy pod nadzorem psychologa w służbie zdrowia uprawnionego do wykonywania zawodu bez nadzoru.

Specjalistyczne kompetencje psychologa w służbie zdrowia uprawniające do wykonywania zawodu bez nadzoru uzyskuje się przez pomyślne ukończenie specjalizacji trwającej 5 lat i na podstawie egzaminu specjalizacyjnego.

Psycholog szkolny

Psycholog szkolny, zgodnie z przepisami ustawy nr 563/2004 o pracownikach pedagogicznych i o zmianie niektórych ustaw²⁰, został włączony do systemu pracowników pedagogicznych. Ogólne wymogi dotyczące wykonywania zawodu przez pracowników pedagogicznych określono w § 3 ustawy nr 563/2004. Wśród wymogów znalazły się: pełna zdolność do czynności prawnych, odpowiednie kwalifikacje, niekaralność, zdolność do wykonywania pracy (brak przeciwwskazań zdrowotnych) oraz, o ile ustawa nie stanowi inaczej, znajomość języka czeskiego. Zgodnie z § 19 ustawy nr 563/2004 psycholog szkolny²¹ zdobywa kwalifikacje zawodowe przez ukończenie akredytowanych wyższych studiów magisterskich w zakresie psychologii.

¹⁸ Pojęcia akredytowanych studiów magisterskich i licencjackich zdefiniowano w § 2 lit. d) i e) ustawy nr 96/2004.

¹⁹ Warunek, że studia magisterskie na kierunku psychologia następują po ukończonych studiach licencjackich na kierunku psychologia nie ma zastosowania, jeżeli rozpoczęto studia magisterskie na kierunku psychologia nie później niż w roku akademickim 2020/2021.

²⁰ *Zákon č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovních a o změně některých zákonů*, ze zm., tekst w jęz. czeskim: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-563>.

²¹ Zakres czynności wykonywanych przez psychologa szkolnego określono w rozporządzeniu nr 72/2005 w sprawie świadczenia usług doradczych w szkołach i placówkach poradnictwa szkolnego (*Vyhláška č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních*), ze zm., tekst w jęz. czeskim: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-72>.

Psycholog prowadzący badania psychologiczne w dziedzinie transportu

Wymogi konieczne do wykonywania zawodu psychologa prowadzącego badania psychologiczne w dziedzinie transportu określono w ustawie nr 361/2000 o ruchu drogowym i o zmianie niektórych ustaw²². Zgodnie z § 87a ust. 4 i 5 tej ustawy badania psychologiczne w zakresie transportu przeprowadza psycholog akredytowany przez Ministerstwo Transportu. Ministerstwo Transportu przyznaje akredytację na przeprowadzenie takich badań na wniosek osoby fizycznej, która:

- ukończyła akredytowane studia magisterskie w zakresie psychologii,
- ukończyła akredytowane studia podyplomowe z zakresu psychologii transportu prowadzone przez uczelnię wyższą,
- ma co najmniej 3-letnie doświadczenie w psychologii transportu oraz
- ma do dyspozycji sprzęt niezbędny do prawidłowego przeprowadzenia badania psychologicznego w dziedzinie transportu.

Psycholog prowadzący prywatną praktykę w zakresie poradnictwa psychologicznego i diagnostyki

Psycholog, który zamierza prowadzić prywatną praktykę, zobowiązany jest do spełnienia wymagań określonych w ustawie nr 455/1991 o działalności gospodarczej²³. Podobnie jak inne osoby prowadzące działalność, zgodnie z § 6 ustawy nr 455/1991, psychologowie muszą mieć pełną zdolność do czynności prawnych oraz być niekarani. Zgodnie z § 24 ustawy nr 455/1991 (który odsyła do załącznika nr 2 do ustawy), należy mieć odpowiednie kwalifikacje, co w odniesieniu do poradnictwa psychologicznego oznacza uzyskanie wykształcenia wyższego w dziedzinie psychologii oraz odbycie rocznej praktyki w zawodzie.

Dania

W Danii wykonywanie zawodu psychologa regulowane jest w ustawie o zawodzie psychologa²⁴ (dalej: ustawa). Zgodnie z ustawą psychologiem jest tylko osoba, która uzyskała dyplom magistra w dziedzinie psychologii lub dyplom równorzędny na uczelni wyższej (§ 1 ustawy). Z kolei psychologiem licencjonowanym może określać się osoba, która spełnia warunki przewidziane w § 2 ustawy:

- uzyskała dyplom magistra w dziedzinie 1) psychologii lub 2) psychologii i pedagogice lub 3) dyplom równoważny,

²² *Zákon č. 361/2000 Sb. o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů*, ze zm., tekst w jęz. czeskim: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-361>.

²³ *Zákon č. 455/1991 Sb. o živnostenském podnikání*, ze zm., tekst w jęz. czeskim: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-455>.

²⁴ *Lov om psykologer m.v.*, LBK nr 1534 af 01/07/2021, <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2021/1534>.

- odbyła dwuletnie szkolenie praktyczne, zgodnie z wytycznymi Rady Nadzorującej Praktykę Psychologiczną (*Psykolognævnet*)²⁵.

Rada Nadzorująca Praktykę Psychologiczną jest niezależnym organem, którego członkowie powoływani są przez ministra ds. społecznych i osób starszych po rekomendacji organizacji reprezentujących regiony, osoby niepełnosprawne, zajmujących się ochroną praw dzieci oraz Duńskiego Stowarzyszenia Psychologów (*Dansk Psykolog Forening*)²⁶. Poza kompetencjami przyznawania uprawnień psychologa licencjonowanego Rada ma uprawnienia do uznawania kwalifikacji w zakresie zawodu psychologa oraz prowadzenia nadzoru nad wykonywaniem zawodu przez psychologów licencjonowanych.

Posiadanie przez psychologa licencji nie jest obowiązkowe, jednak tylko psycholodzy licencjonowani są uprawnieni do wykonywania określonych czynności zawodowych. Zgodnie z ustawą o usługach społecznych²⁷ wśród określonych czynności znajdują się np. badania pediatryczne przeprowadzane przez gminę w celu określenia specjalnych potrzeb dziecka. Badanie takie dla potrzeb opracowania programu opieki i wsparcia wykonuje psycholog licencjonowany. Ponadto tylko psycholog licencjonowany może prowadzić terapię dzieci matek przebywających w ośrodkach opieki nad kobietami narażonymi na przemoc domową.

Rada Nadzorująca Praktykę Psychologiczną może uchylić licencję psychologa, jeśli między innymi stwierdzi, że osoba wykonująca zawód psychologa dopuściła się znacznych zaniedbań w wykonywaniu zawodu, stanowi zagrożenie dla innych np. w związku z chorobą alkoholową lub nadużywaniem leków, które powodują, że psycholog jest czasowo lub stale nie w pełni władz umysłowych (§ 3 ustawy).

Psycholog licencjonowany jest zobowiązany do prowadzenia rejestru prowadzonej praktyki, a także do wykazywania się starannością i bezstronnością, wypowiadając się jako licencjonowany psycholog (§ 14 i § 16 ustawy). Za naruszenie powyższych przepisów lub posługiwanie się bez uprawnienia tytułem licencjonowanego psychologa grozi kara pieniężna. Może ona zostać również nałożona na psychologa licencjonowanego, który jest winny znacznego lub ciągłego zaniedbywania swoich obowiązków lub lekkomyślności (§ 22 i § 23 ustawy).

²⁵ Informacje o Radzie Nadzorującej Praktykę Psychologiczną na stronie duńskiej Rady ds. Odwołań w Sprawach Społecznych (*Ankestyrelsen*): <https://ast.dk/naevn/psykolognaevnet/english>.

²⁶ Strona internetowa Duńskiego Stowarzyszenia Psychologów: <https://www.dp.dk/om-dp/>.

²⁷ *Lov om social service*, LBK nr 170 af 24/01/2022, <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2022/170>.

Finlandia

W Finlandii zawód psychologa (*psykologi*) jest zawodem regulowanym²⁸, a wykonywanie zawodu jest ograniczone do licencjonowanych specjalistów²⁹. Przepisy dotyczące wykonywania zawodu psychologa zawarte zostały w ustawie z 28 czerwca 1994 r. o pracownikach służby zdrowia³⁰. Psycholog to osoba zajmująca się opieką zdrowotną, która omawia, doradza, wspiera i pomaga pacjentowi w różnego rodzaju kryzysach i problemach życiowych. Psycholog zajmuje się również leczeniem zaburzeń psychicznych³¹. Organem odpowiedzialnym za udzielanie – na wniosek zainteresowanego – licencji na wykonywanie zawodu psychologa jest centralna agencja administracyjna Ministerstwa Spraw Społecznych i Zdrowia – Valvira (*Vaikuttavaa valvontaa terveyden ja hyvinvoinnin varmistamiseksi*)³². Przyznaje ona między innymi prawo (licencję) do wykonywania zawodu psychologa pracownikom służby zdrowia, którzy uzyskali odpowiednie wykształcenie psychologiczne w Finlandii, jak i osobom, które uzyskały dyplom psychologa za granicą. Valvira odpowiada także za rejestrację przyznanego prawa do wykonywania zawodu w centralnym rejestrze pracowników służby zdrowia (*Terhikki*)³³.

²⁸ Zgodnie z fińskim ustawodawstwem zawód jest regulowany, gdy wymagane jest określone wykształcenie, kwalifikacje lub prawo do wykonywania zawodu. Lista zawodów regulowanych w Finlandii znajduje się na stronie fińskiej agencji ds. edukacji (EDU-FI), <https://www.oph.fi/en/services/regulated-professions-finland#anchor-healthcare-professions>.

²⁹ *Professional practice rights* – strona internetowa fińskiego Krajowego organu nadzorczego ds. opieki społecznej i zdrowia (Valvira), https://www.valvira.fi/web/en/health-care/professional_practice_rights.

³⁰ *Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä*, 28.6.1994/559, tekst ustawy w jęz. fińskim: <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19940559>.

³¹ Na podstawie definicji zawartej w bazie zawodów regulowanych Komisji Europejskiej; informacje na temat Finlandii (Psychologi / Psycholog (Finland)): https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regprof/index.cfm?action=regprof&id_regprof=772&tab=general.

³² Valvira jest krajową agencją działającą w ramach fińskiego Ministerstwa Spraw Społecznych i Zdrowia, której zadaniem jest nadzór m.in. nad sektorami opieki społecznej i zdrowotnej oraz wczesnej edukacji i opieki nad dziećmi; więcej informacji w jęz. angielskim: <https://www.valvira.fi/web/en/valvira>.

³³ *Licensing of a psychologist* – portal Suomi.fi; informacje w jęz. angielskim: <https://www.suomi.fi/services/licensing-of-a-psychologist-trained-in-finland-national-supervisory-authority-for-welfare-and-health/ade6df64-e7df-4d46-a6ab-3f146d22f3f1>; <https://www.suomi.fi/services/licensing-of-a-psychologist-trained-outside-eu-eea-national-supervisory-authority-for-welfare-and-health/ce36c516-0aaf-477b-b3a5-be5ba8a139f3>.

Wymagane wykształcenie uprawniające do wykonywania zawodu psychologa obejmuje studia licencjackie i studia magisterskie. Obowiązkowe jest także odbycie stażu³⁴. W rezultacie okres kształcenia w zawodzie psychologa trwa około 5,5 lat (w ramach uczelnianego europejskiego systemu transferu punktów ich wymagana liczba ECTS wynosi 330)³⁵. W Finlandii program studiów w zakresie psychologii oferują: Uniwersytet w Helsinkach, Uniwersytet w Jyväskylä, Uniwersytet Wschodniej Finlandii, Uniwersytet w Oulu, Uniwersytet w Tampere, Uniwersytet w Turku oraz Åbo Akademi. Po zdobyciu tytułu magistra możliwe jest podjęcie studiów doktoranckich w zakresie psychologii, a także odbycie kształcenia specjalizacyjnego prowadzącego do uzyskania kwalifikacji specjalisty psychologa. Kształcenie możliwe jest w pięciu dziedzinach specjalizacji: 1) dzieci i młodzież, 2) kliniczna psychologia zdrowia, 3) neuropsychologia, 4) psychoterapia oraz 5) psychologia pracy i organizacji³⁶.

Francja

We Francji zawód psychologa jest zawodem regulowanym, zarządzanym przez Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego, Badań i Innowacji³⁷. Stosowanie tytułu psychologa reguluje artykuł 44 ustawy nr 85-772 z 25 lipca 1985 r.³⁸ oraz dekret nr 90-255 z 22 marca 1990 r. ustanawiający listę dyplomów dopuszczających do wykonywania zawodu psychologa³⁹. Używanie tytułu psychologa niezgodnie z prawem jest przestępstwem (przestępstwo z art. 433-17 kodeksu karnego), karanym rokiem pozbawienia wolności i grzywną w wysokości 15 000 euro. Kodeks etyki zawodu⁴⁰ opracowany w 1996 r. ma za zadanie formułowanie standar-

³⁴ Baza zawodów regulowanych Komisji Europejskiej; informacje na temat Finlandii (Psychologi/Psykolog (Finland)): https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regprof/index.cfm?action=regprof&id_regprof=772&tab=si.

³⁵ How to become a licensed psychologist in Finland – strona Fińskiego Towarzystwa Psychologicznego; <https://www.psyli.fi/en/front-page/the-finnish-psychological-association/how-to-become-a-licensed-psychologist-in-finland/>.

³⁶ Psykonet – the Finnish University Network of Psychology, <http://www.psykonet.fi/english>.

³⁷ *Psychologue: une profession réglementée en France*, <https://www.enseignementsup-recherche.gouv.fr/cid66177/psychologue-une-profession-reglementee-en-france.html>.

³⁸ *Loi n° 85-772 du 25 juillet 1985 portant diverses dispositions d'ordre social*, ze zm., <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/LEGIARTI000033678864/2016-12-24/>.

³⁹ *Décret n°90-255 du 22 mars 1990 fixant la liste des diplômes permettant de faire usage professionnel du titre de psychologue*, ze zm., <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/LEGITEXT000006075598/>.

⁴⁰ *Le code de la déontologie*, <https://www.cncdp.fr/index.php/code-de-deontologie/code-de-deontologie-2021>.

dów zawodowych dla mężczyzn i kobiet mających tytuł psychologa, niezależnie od sposobu wykonywania zawodu i środowiska zawodowego, w tym działalności dydaktycznej i badawczej.

We Francji przyszły psycholog jest zobowiązany do ukończenia 5-letnich studiów z dziedziny psychologii (studia licencjackie, a następnie studia magisterskie). Wybór studiów magisterskich z psychologii określa przyszłą specjalizację psychologa (np. psychologia kliniczna i psychoanaliza, psychologia społeczna, neuropsychologia kliniczna, psychopatologia, psychologia pracy). Podczas studiów magisterskich, w ramach szkolenia wstępnego, student przechodzi określoną liczbę kursów, które po ich walidacji, umożliwiają uzyskanie odpowiedniej liczby punktów ECTS. Student musi w sumie zdobyć 120 punktów na studiach magisterskich. Jednocześnie powinien odbyć 500-godzinny staż w placówce o charakterze zgodnym z wybraną przez siebie specjalizacją. Procedury przeprowadzania stażu określa zarządzenie z 19 maja 2006 r. w sprawie trybu organizowania i zatwierdzania stażu zawodowego przewidzianego w dekreście nr 90-255 z 22 marca 1990 r.⁴¹

Zgodnie z prawem sam tytuł magistra psychologii nie uprawnia do zawodowego posługiwania się tytułem psychologa. We Francji posiadacze dyplomów pozwalających na zawodowe używanie tytułu psychologa, w celu wpisania się do rejestru psychologów, są zobowiązani do zarejestrowania się w krajowym systemie informacji o pracownikach służby zdrowia (*ystème d'information national portant sur les professionnels de santé*, ADELI) oraz w lokalnej agencji zdrowia (*Délégation territoriale départementale*, DTD), w której prowadzą praktykę. Osobie tak zarejestrowanej jest wydawane odpowiednie świadectwo wraz z numerem rejestracyjnym (okólnik DHOS/DREES/2002/143 z 21 marca 2003 r. dotyczący rejestracji dyplomów psychologów na poziomie wydziału). Psychologowie są zrzeszeni we Francuskiej Federacji Psychologów i Psychologii (*Fédération française des psychologues et de psychologie*, FFPP)⁴².

Osoby posiadające zagraniczne dyplomy ukończenia studiów psychologicznych⁴³, które chciałyby wykonywać we Francji zawód psychologa, muszą uzyskać nostryfikację dyplomu. Wydawaniem opinii w sprawie dyplomów zagranicznych zajmuje się Krajowa Komisja Doradcza ds. Etyki Psychologów (*Commission Na-*

⁴¹ *Arrêté du 19 mai 2006 relatif aux modalités d'organisation et de validation du stage professionnel prévu par le décret n° 90-255 du 22 mars 1990 modifié fixant la liste des diplômes permettant de faire usage professionnel du titre de psychologue*, <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000457904/>.

⁴² <https://ffpp.net/la-ffpp/>.

⁴³ *Décret n°2003-1073 du 14 novembre 2003 relatif aux conditions de délivrance de l'autorisation de faire usage professionnel du titre de psychologue prévue à l'article 44-II de la loi n° 85-772 du 25 juillet 1985 modifiée*, <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000794807/>.

tionale Consultative de Déontologie des Psychologues, CNCDP)⁴⁴. W skład Komisji wchodzi wykładowcy oraz przedstawiciele organizacji zawodowych zrzeszających psychologów. Komisja zbiera się cztery razy w roku. Komisja bada dokumentację sporządzoną przez wnioskodawcę, którą następnie przesyła Ministerstwu Edukacji Narodowej, Szkolnictwa Wyższego i Badań Naukowych.

Niemcy

W Niemczech tytuł zawodowy psycholog nie jest prawnie uznawany na poziomie federalnym. Nie ma wymogu posiadania licencji na wykonywanie zawodu psychologa⁴⁵. W Niemczech „psychologiem” określana jest osoba, która ukończyła studia uniwersyteckie ze specjalnością psychologia⁴⁶. Liczba uczelnianego europejskiego systemu transferu punktów ECTS⁴⁷ w zakresie wszystkich przedmiotów psychologicznych wymaganych w ramach tej specjalizacji na studiach licencjackich wynosi 101 ECTS, a na studiach magisterskich 180 ECTS. Po ich uzyskaniu i zdobyciu tytułu magistra przysługuje prawo do posługiwania się tytułem psychologa.

Ze względu na brak prawnych uregulowań dotyczących wykonywania zawodu psychologa Związek Zawodowy Niemieckich Psycholożek i Psychologów (*Berufsverband Deutscher Psychologinnen und Psychologen, BDP*)⁴⁸ od wielu lat domaga się wprowadzenia przepisów między innymi chroniących osoby korzystające z usług psychologicznych oraz samych psychologów posługujących się tytułem zawodowym psycholog wraz z proponowanymi specjalizacjami, np. psycholog zdrowia, psycholog odwykowy⁴⁹.

Norwegia

W Norwegii zasady i warunki wykonywania zawodu psychologa określa ustawa z 2 lipca 1999 r. o pracownikach opieki zdrowotnej⁵⁰. Zawód psychologa jest zawodem regulowanym. Ustawa o pracownikach opieki zdrowotnej posługuje się terminem „psycholog” w rozumieniu, którego polskim odpowiednikiem jest

⁴⁴ <https://www.cncdp.fr/>.

⁴⁵ <https://www.europsy.eu/mobility/competent-authorities-inside-europe>.

⁴⁶ <https://www.anerkennung-in-deutschland.de/html/de/2724.php>.

⁴⁷ Por. przypis 2.

⁴⁸ <https://www.bdp-verband.de/>.

⁴⁹ <https://www.bdp-verband.de/aktuelles/2019/05/psychologinnengesetz.html>.

⁵⁰ *Lov om helsepersonell*, <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-07-02-64>; *Act of 2 July 1999 no. 64 relating to health personnel*, <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/act-of-2-july-1999-no-64-relating-to-hea/id107079/>.

„psycholog kliniczny”, a więc specjalista zajmujący się stawianiem diagnozy psychologicznej, planowaniem postępowania terapeutycznego i stosowaniem metod psychologicznych w związku z leczeniem pacjenta.

Ustawa o pracownikach opieki zdrowotnej określa zasady i warunki wykonywania wszystkich objętych nią zawodów medycznych, w tym zawodu psychologa. Poniżej wymienione zostały najistotniejsze postanowienia tej ustawy odnoszące się do zawodu psychologa.

W rozdziale IV ustawy (art. 18–20) ustanowiono obowiązek zgłoszenia indywidualnej praktyki lekarskiej do rejestru prowadzonego przez właściwą terytorialnie gminę, zgłoszenia zaprzestania indywidualnej praktyki lekarskiej oraz obowiązek ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej dla pracowników opieki zdrowotnej prowadzących indywidualną praktykę.

Rozdział IX ustawy (art. 48–52) zawiera wykaz zawodów medycznych wymagających uzyskania prawa wykonywania zawodu potwierdzonego odpowiednimi dokumentami. Zawód psychologa (*psykolog*) jest wskazany w art. 48 lit. t. Prawo wykonywania zawodu pracownika opieki zdrowotnej przysługuje osobie, która łącznie spełnia następujące warunki: uzyskała dyplom ukończenia studiów na odpowiednim kierunku lub ukończyła kształcenie zawodowe; ukończyła odpowiedni staż zawodowy; nie ukończyła 75. roku życia; nie ma przeciwwskazań do wykonywania danego zawodu medycznego. Ponadto prawo wykonywania zawodu pracownika opieki zdrowotnej przysługuje osobie, która uzyskała za granicą wykształcenie uznane za równorzędne wykształceniu norweskiemu; złożyła egzamin zgodnie z porozumieniem o wzajemnym uznawaniu dyplomów. Przewiduje się możliwość zawierania międzynarodowych porozumień o wzajemnym uznawaniu dyplomów oraz uzyskania na tej podstawie prawa wykonywania zawodu przez obcokrajowców.

W rozdziale X ustawy (art. 53–54) ustanowiono zasady dotyczące wydawania i wygaśnięcia ważności dokumentów potwierdzających prawo wykonywania zawodu. Organem właściwym w zakresie wydawania dokumentów potwierdzających wymagane kwalifikacje i staże zawodowe jest Urząd ds. Zdrowia i Spraw Społecznych (*Sosial- og helsedirektoratet*)⁵¹. Minister właściwy do spraw zdrowia może uprawnnić uczelnie lub inne jednostki edukacyjne do wydawania dokumentów potwierdzających wymagane wykształcenie. Urząd ds. Zdrowia i Spraw Społecznych może uprawnnić odpowiednie podmioty prywatne do wydawania dokumentów potwierdzających staże zawodowe. Prawo wykonywania zawodu wygasa po ukończeniu przez pracownika opieki zdrowotnej 75. roku życia. W określonych warunkach dopuszcza się odnowienie prawa wykonywania zawodu po ukończeniu 75. roku życia.

⁵¹ W 2022 r. funkcje Urzędu Nadzoru nad Opieką Zdrowotną przejął urząd o nazwie Dyrekcja Zdrowia (*Helsedirektoratet*), <https://www.helsedirektoratet.no/>.

Rozdział XI ustawy (art. 55–67) dotyczy postępowania w przypadku naruszenia postanowień ustawy o pracownikach opieki zdrowotnej. Każdy pacjent, który uważa, że w rezultacie nieprzestrzegania postanowień ustawy naruszono jego prawa, może zażądać zbadania sprawy przez organ nadzorczy. Pacjent może działać przez pełnomocnika. Wniosek należy skierować do właściwego terytorialnie lekarza wyznaczonego przez władze publiczne, który następnie, jeśli uzna zasadność wniosku, kieruje go do Urzędu Nadzoru nad Opieką Zdrowotną (*Helsetilsynet*). Urząd bada sprawę i wydaje decyzję. Urząd może udzielić upomnienia pracownikowi ochrony zdrowia, który umyślnie lub w wyniku zaniedbania naruszył wymogi profesjonalnego postępowania, powodując szkodę u pacjenta. Urząd w określonych okolicznościach (m.in. rażące naruszenie postanowień ustawy, nadużywanie spożycia alkoholu) może zawiesić prawo wykonywania zawodu na sześć miesięcy z możliwością przedłużenia. Urząd może ograniczyć zakres prawa wykonywania zawodu, jeśli uzna, że spełniono przesłanki do zawieszenia prawa wykonywania zawodu, jednak pracownik opieki zdrowotnej może udzielać świadczeń zdrowotnych pod odpowiednim nadzorem. W wypadku zawieszenia prawa wykonywania zawodu od pracownika opieki zdrowotnej wymaga się złożenia egzaminu weryfikacyjnego. Urząd informuje placówkę zdrowotną o upomnieniu lub zawieszeniu prawa wykonywania zawodu pracownika opieki zdrowotnej zatrudnionego w danej placówce. Naruszenie postanowień ustawy umyślnie lub w wyniku rażącego zaniedbania podlega odpowiedzialności karnej i jest zagrożone karą grzywny lub pozbawienia wolności do 3 miesięcy.

Wymagane wykształcenie uprawniające do wykonywania zawodu psychologa to studia magisterskie, w wyniku których należy uzyskać dyplom magistra na kierunku psychologia. W Norwegii program studiów pozwalający uzyskać prawo wykonywania zawodu psychologa oferowany jest przez cztery uczelnie: Uniwersytet w Oslo, Uniwersytet w Bergen, Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Universitet w Trondheim oraz Norges Arktiske Universitet w Tromsø. Studia trwają 6 lat, z czego jeden rok przeznaczony jest na staż zawodowy. Inne norweskie uczelnie prowadzą studia magisterskie i licencjackie na kierunku psychologia, jednak ukończenie tych programów studiów nie pozwala wykonywać zawodu psychologa (ich absolwenci nie są psychologami w wąskim ujęciu stanowiącym odpowiednik polskiego terminu „psycholog kliniczny”, lecz psychologami w szerokim rozumieniu tego pojęcia, w którym psychologię traktuje się jako dyscyplinę pokrewną naukom humanistycznym i społecznym)⁵².

⁵² *The Royal Norwegian Ministry of Health and Care Services, Letter of formal notice to Norway concerning the recognition procedure for Hungarian qualifications*, <https://www.regjeringen.no/contentassets/29e5b1222a3b439c8eccdd7cdd8d88a2/brev-til-esa-26-sept-18.pdf>; EuroPsy, <https://www.europsy.eu/national-requirements-norway>.

Portugalia

W Portugalii⁵³ zawód psychologa jest uregulowany prawnie od 2008 r. Do wykonywania zawodu psychologa wymagane jest posiadanie tytułu zawodowego, do uzyskania którego konieczny jest wpis do rejestru prowadzonego przez główny organ samorządu zawodowego, tj. Radę Psychologów Portugalskich (*Ordem dos Psicólogos Portugueses*)⁵⁴ oraz uzyskanie statusu członka. Posługiwanie się tytułem zawodowym psychologa bez spełnienia tych warunków może prowadzić do pociągnięcia do odpowiedzialności karnej. Decyzja o uregulowaniu zawodu psychologa w 2008 r. została uzasadniona potrzebą ochrony bezpieczeństwa publicznego, zdrowia publicznego oraz praw konsumentów i usługobiorców.

Rada Psychologów Portugalskich została utworzona na mocy ustawy z 4 września 2008 r. nr 57/2008 o utworzeniu Rady Psychologów Portugalskich i nadaniu statutu⁵⁵. Jednym z podstawowych zadań przyznanych Radzie Psychologów na mocy ustawy jest regulowanie dostępu do wykonywania zawodu, utworzenie i prowadzenie rejestru psychologów oraz przyznawanie tytułów zawodowych. Ponadto Rada uczestniczy w tworzeniu aktów prawnych dotyczących wykonywania zawodu i reprezentuje interesy grupy zawodowej. Rada Psychologów ma osobowość prawną, jest organem wykonującym władzę publiczną na podstawie przepisów prawa publicznego, a uchwalone przez nią akty i zarządzenia co do zasady nie podlegają zatwierdzeniu przez rząd. Uprawnienia w zakresie nadzoru administracyjnego nad Radą Psychologów zostały przyznane ministrowi właściwemu do spraw zdrowia. W 2015 r. ustawa 57/2008 została znowelizowana, celem dostosowania przepisów portugalskich do dyrektyw unijnych.

Zgodnie z art. 50 ustawy wpis do rejestru psychologów oraz uzyskanie statusu członka Rady są niezbędnymi warunkami do używania tytułu psychologa i prowadzenia praktyki zawodowej w każdym sektorze działalności. Wpis do rejestru dokonywany jest na wniosek osoby uprawnionej, po spełnieniu przez nią wymaganych prawnie warunków. Wniosek może zostać złożony przez absolwentów studiów licencjackich lub magisterskich na wydziale psychologii, specjalistów z innych krajów członkowskich Unii Europejskiej posiadających kwalifikacje akademickie i zawodowe, wymagane w swoim państwie pochodzenia, obywatele państw trzecich, których kwalifikacje zostały uznane na pod-

⁵³ *EU Commission, Regulated profession Psicólogo (Portugal)*; https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regprof/index.cfm?action=regprof&id_regprof=1500&tab=pro; *Ordem dos Psicólogos, Legislation*, https://www.ordemdospsicologos.pt/ficheiros/documentos/legal_information_ordem_dos_psicologos_portugueses_1.pdf; *EuroPsy, National requirements Portugal*, <https://www.europsy.eu/national-requirements-portugal>.

⁵⁴ <https://www.ordemdospsicologos.pt/en>.

⁵⁵ *Lei n.º 57/2008, de 4 de Setembro Cria a Ordem dos Psicólogos Portugueses e aprova o seu Estatuto*, <https://dre.pt/dre/detalhe/lei/57-2008-453992>.

stawie obowiązującego prawa. Wnioskując o wpis do rejestru, należy wybrać jedną z trzech dostępnych w Portugalii specjalizacji: 1) psychologia medyczna i kliniczna (*Psicologia clínica e da saúde*), 2) psychologia edukacyjna (*Psicologia da educação*), 3) psychologia społeczna i pracy (*Psicologia do trabalho, social e organizações*).

W celu uzyskania członkostwa w Radzie osoba wpisana do rejestru musi dodatkowo ukończyć szkolenie zawodowe promowane lub zorganizowane przez lokale organy Rady. Długość szkolenia wynosi 12 miesięcy dla absolwentów studiów magisterskich, którzy odbyli staż studencki, oraz 18 miesięcy dla absolwentów, którzy takiego stażu nie odbyli. Po wpisaniu do rejestru i ukończeniu szkolenia otrzymuje się certyfikat zawodowy, wydawany przez przewodniczącego Rady Psychologów, pozwalający na legalne wykonywanie zawodu. Utracenie członkostwa w Radzie jest równoznaczne z wykreśleniem danej osoby z rejestru i utraceniem uprawnień zawodowych. Wykreślenie może zostać dokonane na wniosek lub na skutek sankcji w postępowaniu dyscyplinarnym.

Ustawa 57/2008 określa także obowiązki członków Rady, obowiązki w zakresie wykonywania zawodu, kodeks etyczny oraz przepisy regulujące kwestie dyscyplinarne. Przepisy portugalskie regulują jedynie zawód psychologa, natomiast zawód psychoterapeuty nie podlega ochronie prawnej i do jego wykonywania nie są wymagane określone kwalifikacje.

Bibliografia

Akty prawne

■ Prawo unijne

Dyrektywa 2005/36/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 7 września 2005 r. w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych, Dz.Urz. UE L 255 z 30 września 2005 r., s. 22, ze zm.

■ Prawo austriackie

■ Akty prawne

Ustawa federalna o stosowaniu określenia „psycholog” lub „psycholożka” oraz o praktyce psychologii zdrowia i psychologii klinicznej (ustawa o psychologach 2013) [*Bundesgesetz über die Führung der Bezeichnung „Psychologin” oder „Psychologe” und über die Ausübung der Gesundheitspsychologie und der Klinischen Psychologie, Psychologengesetz 2013*], BGBl. I Nr. 182/201, <http://www.ris.bka.gv.at>.

Ustawa o lekarzach z 1998 r. [*Ärztegesetz 1998*], BGBl. I Nr. 169/1998, <http://www.ris.bka.gv.at>.

■ Prawo belgijskie

■ Akty prawne

Decret królewski z 2 kwietnia 2014 r. [*Arrêté royal du 2 avril 2014 fixant les règles de déontologie du psychologue*, ze zm.], http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=fr&la=F&cn=2014040229&table_name=loi.

Ustawa z 8 listopada 1993 r. o ochronie tytułu psychologa [*Loi protégeant le titre de psychologue*, MB 31-05-1994, ze zm.], http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/loi_a.pl?language=fr&caller=list&cn=1993110835&la=f&fromtab=loi&sql=dt=%27loi%27&tri=dd+as+rank&rech=1&numero=1.

Ustawa z 10 maja 2015 r. o praktyce zawodów medycznych, ze zm. [*Loi du 10 mai 2015 coordonnée relative à l'exercice des professions des soins de santé*, ze zm.], https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=fr&la=F&cn=2015051006&table_name=loi.

■ Inne

Critères d'agrément pour le titre de „ psychologue”, https://www.compsy.be/files/Crit%C3%A8res-dagr%C3%A9ment-2016-11-29_Naric.pdf.

Le titre de psychologue: dispositions légales, <https://www.compsy.be/fr/le-titre-de-psychologue>.

Psychothérapie, <https://www.health.belgium.be/fr/psychotherapie>.

Belgijska Komisja Psychologów, <https://www.psychologencentraal.be/fr/pour-lela-psychologue#deontologie>.

■ Prawo czeskie

■ Akty prawne

Ustawa nr 455/1991 o działalności gospodarczej [*Zákon č. 455/1991 Sb. o živnostenském podnikání*, ze zm.], <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-455>.

Ustawa nr 361/2000 o ruchu drogowym i o zmianie niektórych ustaw [*Zákon č. 361/2000 Sb. o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů*, ze zm.], <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-361>.

Ustawa nr 96/2004 w sprawie warunków nabywania i uznawania kompetencji do wykonywania nielekarskich zawodów medycznych i wykonywania czynności związanych z udzielaniem świadczeń opieki zdrowotnej oraz o zmianie niektórych związanych z tym ustaw [*Zákon č. 96/2004 Sb. o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činnosti souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů*, ze zm.], <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-96>.

Ustawa nr 563/2004 o pracownikach pedagogicznych i o zmianie niektórych ustaw [*Zákon č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnicích a o změně některých zákonů*, ze zm.], <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-563>.

Rozporządzenie nr 72/2005 w sprawie świadczenia usług doradczych w szkołach i placówkach poradnictwa szkolnego [*Vyhláška č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských*

služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ze zm.], <https://www.zakony-prolidi.cz/cs/2005-72>.

■ Inne

EuroPsy – European Certificate in Psychology: Competent authorities inside Europe, <https://www.europsy.eu/mobility/competent-authorities-inside-europe>.
Justice.cz, https://justice.cz/documents/16249/1051429/OP_Zdravotnictvi_klinicka_psychologie.pdf/63a060ef-abf4-40fe-ad85-ed0f7fc64514.

■ Prawo duńskie

■ Akty prawne

Ustawa o zawodzie psychologa [*Lov om psykologer m.v.*], LBK nr 1534 af 01/07/2021, <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2021/1534>.

Ustawa o usługach społecznych [*Lov om social service*], LBK nr 170 af 24/01/2022, <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2022/170>.

■ Inne

Rada ds. Odwołań w Sprawach Społecznych, Informacje o Radzie Nadzorującej Praktykę Psychologiczną (*Ankestyrelsen*), <https://ast.dk/naevn/psykolognaevnet/english>.

Duńskie Stowarzyszenie Psychologów, <https://www.dp.dk/om-dp/>.

■ Prawo fińskie

■ Akty prawne

Ustawa z 28 czerwca 1994 r. o pracownikach służby zdrowia [*Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä*, 28.6.1994/559], <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19940559>.

■ Inne

Agencja Valvira działająca w ramach fińskiego Ministerstwa Spraw Społecznych i Zdrowia, <https://www.valvira.fi/web/en/valvira>.

Baza zawodów regulowanych Komisji Europejskiej; informacje na temat Finlandii (Psycholog / Psykolog (Finland)), https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regprof/index.cfm?action=regprof&id_regprof=772&tab=general.

Fińskie Towarzystwo Psychologiczne, How to become a licensed psychologist in Finland, <https://www.psyli.fi/en/front-page/the-finnish-psychological-association/how-to-become-a-licensed-psychologist-in-finland/>.

Krajowy organ nadzorczy ds. opieki społecznej i zdrowia (Valvira), *Professional practice rights*, https://www.valvira.fi/web/en/healthcare/professional_practice_rights.

Licensing of a psychologist – portal Suomi.fi, <https://www.suomi.fi/services/licensing-of-a-psychologist-trained-outside-eu-eea-national-supervisory-authority-for-welfare-and-health/ce36c516-0aaf-477b-b3a5-be5ba8a139f3>.

Lista zawodów regulowanych w Finlandii na stronie fińskiej agencji ds. edukacji (EDUFI), <https://www.oph.fi/en/services/regulated-professions-finland#anchor-healthcare-professions>.

Psykonet – the Finnish University Network of Psychology, <http://www.psykonet.fi/english>.

■ Prawo francuskie

■ Akty prawne

Ustawa nr 85-772 z 25 lipca 1985 r. [*Loi n° 85-772 du 25 juillet 1985 portant diverses dispositions d'ordre social*, ze zm.] <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/LEGIARTI000033678864/2016-12-24/>.

Dekret nr 90-255 z 22 marca 1990 r. ustanawiający listę dyplomów dopuszczających do wykonywania zawodu psychologa [*Décret n°90-255 du 22 mars 1990 fixant la liste des diplômes permettant de faire usage professionnel du titre de psychologue*, ze zm.], <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/LEGITEXT000006075598/>.

Dekret nr 2003-1073 z 14 listopada 2003 r. w sprawie warunków wydawania zezwoleń na używanie tytułu psychologa do celów zawodowych, zgodnie z art. 44-II zmienionej ustawy nr 85-772 z 25 lipca 1985 r. [*Décret n°2003-1073 du 14 novembre 2003 relatif aux conditions de délivrance de l'autorisation de faire usage professionnel du titre de psychologue prévue à l'article 44-II de la loi n° 85-772 du 25 juillet 1985 modifiée*], <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000794807/>.

Zarządzenie z 19 maja 2006 r. w sprawie trybu organizowania i zatwierdzania stażu zawodowego przewidzianego w dekreście nr 90-255 z 22 marca 1990 r. z późn. zm. ustanawiające listę dyplomów dopuszczających do zawodowego posługiwania się tytułem psychologa [*Arrêté du 19 mai 2006 relatif aux modalités d'organisation et de validation du stage professionnel prévu par le décret n° 90-255 du 22 mars 1990 modifié fixant la liste des diplômes permettant de faire usage professionnel du titre de psychologue*], <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000457904/>.

■ Inne

Francuska Federacja Psychologów i Psychologii, <https://ffpp.net/la-ffpp/>.

Kodeks etyki zawodu [*Le code de la déontologie*], <https://www.cncdp.fr/index.php/code-de-deontologie/code-de-deontologie-2021>.

Krajowa Komisja Doradcza ds. Etyki Psychologów, CNCDP (*Commission Nationale Consultative de Déontologie des Psychologues*), <https://www.cncdp.fr/>.

Psychologue: une profession réglementée en France, <https://www.enseignementsup-recherche.gouv.fr/cid66177/psychologue-une-profession-reglementee-en-france.html>.

■ Prawo niemieckie

■ Inne

Anerkennung in Deutschland, <https://www.anerkennung-in-deutschland.de/html/de/2724.php>.

Związek Zawodowy Niemieckich Psycholożek i Psychologów, BDP (*Berufsverband Deutscher Psychologinnen und Psychologen*), <https://www.bdp-verband.de/>.

■ Prawo norweskie

■ Akty prawne

Ustawa z 2 lipca 1999 r. o pracownikach opieki zdrowotnej [*Lov om helsepersonell*], <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-07-02-64>; *Act of 2 July 1999 no 64 relating to health personnel*, <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/act-of-2-july-1999-no-64-relating-to-hea/id107079/>.

■ Inne

Dyrekcja Zdrowia (*Helsedirektoratet*), <https://www.helsedirektoratet.no/>.

The Royal Norwegian Ministry of Health and Care Services, Letter of formal notice to Norway concerning the recognition procedure for Hungarian qualifications, <https://www.europsy.eu/national-requirements-norway>.

■ Prawo portugalskie

■ Akty prawne

Ustawa z 4 września 2008 r. nr 57/2008 o utworzeniu Rady Psychologów Portugalskich i nadaniu statutu [*Lei n.º 57/2008, de 4 de Setembro Cria a Ordem dos Psicólogos Portugueses e aprova o seu Estatuto*], <https://dre.pt/dre/detalhe/lei/57-2008-453992>.

■ Inne

EU Commission, Regulated profession Psicólogo (Portugal), https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regprof/index.cfm?action=regprof&id_regprof=1500&tab=pro.

EuroPsy, National requirements Portugal, <https://www.europsy.eu/national-requirements-portugal>.

Ordem dos Psicólogos, Legislation, https://www.ordemdospsicologos.pt/ficheiros/documentos/legal_information_ordem_dos_psicologos_portugueses_1.pdf.

Rada Psychologów Portugalskich (*Ordem dos Psicólogos Portugueses*), <https://www.ordemdospsicologos.pt/en>.

Inne

Portal Europa baza zawodów regulowanych, https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regprof/index.cfm?action=regprof&id_regprof=167&id_profession=1580&tab=countries&quid=2&mode=asc&pagenum=1.